

AYTƏN MƏMMƏDLİ
ADPU
mammadli.aytan@mail.ru

DEVID MITÇELİN ŞAH ƏSƏRLƏRİ

Açar sözlər: Devid Mitçel, bədii ədəbiyyat, Ədəbi kabus, Buludlu atlas, Qrinin qara qu quşu

Keywords: David Mitchell, fiction, Ghostwritten, Cloud Atlas, Black Swan Green

Ключевые слова: Дэвид Митчелл, литература, Литературный призрак, Облачный атлас, Лужок черного лебедя

Müasir dövrdə qloballaşma və inteqrasiyaya açıq olan bir ölkə kimi dünya xalqlarının yeni əsr ədəbiyyatları ilə tanışlıq zəruri hesab olunur. Zəngin ənənələri olan ingilis ədəbiyyatı bu gündə yeni adlarla diqqəti cəlb edir. Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında da insan və dünya məsələləri yeni metodoloji yanaşma şəraitində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir və bizim bu mənada Devid Mitçelə müraciət etməyimiz onun Okinava, Monqoliya, Yaponiyadan tutmuş bütün dünyada artıq məşhur olan 1999-cu ildə Britaniyanın ən yaxşı kitab mükafatına layiq görülmüş “Ədəbi kabus” əsəri, 2003-cü ildə isə ən yaxşı cavan nasir adına layiq görülməsi, 2007-ci ildə isə Taym jurnalının apardığı tədqiqatlara əsasən dünyanın 100 ən nüfuzlu insan siyahısına adı daxil olunan roman, qısa hekayə, libretto yazarı olması ilə şərtlənir. Məqalə Devid Mitçel yaradıcılığı, onun ingilis ədəbiyyatında misilsiz yer tutan məşhur romanlarının, xüsusilə “Buludlu atlas” romanının struktur, üslub xüsusiyyətlərindən söhbət açır.

Ümumiyyətlə istənilən ədəbi əsər müəyyən zərurətdən meydana gəlir. Əgər yazar yaşadığı dövrü öz əsərlərində ətraflı, aydın şəkildə işıqlandıрмаğa qabildirsə, onun təsvir etdiyi mövzular insanların daxili dünyasını əks etdirirsə, qəlblərə yol tapa bilirsə demək ki, yazıcının yaradıcılığına düzgün qiymət veriləcək, oxucuların əbədi sevgisini qazanacaqdır. Bu səbəbdən də Devid Mitçel ədəbi yazar olaraq böyük bir epoxanın zirvəsi sayılır. Devid Mitçel yaradıcılığının araşdırılması və əsərlərinin tədqiq edilməsi 21-əsr ingilis ədəbiyyatının mühüm bir mərhələsinin öyrənilməsinə yol açır.

Devid Mitçel 12 yanvar 1969-cu ildə Sautport şəhərində anadan olmuş, Malverndə böyüyüb boya-başa çatmışdır. O, Malverndə Kent universitetində amerikan və ingilis ədəbiyyatından dərslər almışdır. Tədris fəaliyyətindən sonra Siciliyada 1 il yaşayan yazar Xirosimaya (Yaponiya) gəlir və yapon tələbələrinə ingilis dilindən dərslər deyir. 8 ildən sonra Mitçel milliyyətə

yapon olan yoldaşı Keyko və 2 övladı ilə İngiltərəyə qayıdır.(3) Devid Mitçel “Ədəbi kabus”, “Yuxu №9”, “Buludlu atlas”, “Qrinin qara qu quşu”, “Yakob de Zutanın min payızı” və s. romanların banisidir. (1,səh.296) Nüfuzlu yazar Devid Mitçel “Oyan”, “Batmış bağ” adlı librettolarını qələmə almaqla oxucuların qəlbinə yol tapa bilmişdir. Devid Mitçelin 1999-cu ildə qələmə aldığı məşhur “Ədəbi kabus” əsəri Okinava, Monqoliya, Yaponiyadan tutmuş Nyu York şəhərində, geniş bir ərazidə yayılaraq Con Levellin Riz mükafatına layiq görülmüş və bununla yanaşı nüfuzlu yazarın adı Quardian İlk Kitab mükafatının siyahısına daxil edilib. (2,səh.1) Həmçinin Devid Mitçel 2003-cü ildə ən yaxşı cavan nasir adına layiq görülmüş, 2007-ci ildə isə Taym jurnalının apardığı tədqiqatlara əsasən dünyanın 100 ən nüfuzlu insan siyahısına adı daxil olunan roman, qısa hekayə, libretto yazarı kimi diqqəti cəlb etmişdir.

Onun 2001-ci ildə qələmə aldığı 2-ci romanı olan “Yuxu №9” əsəri 2002-ci ildə bədii ədəbiyyat üzrə kitab mükafatına layiq görülüb. Nüfuzlu yazarın “Yakob de Zutanın min payızı” romanı 2011-ci ildə Birlik yazıçıları (Cənubi Asiya, ən yaxşı kitab) mükafatına layiq görülüb.

Devid Mitçel qısa hekayə yazarı kimi oxucuların qəlbinə yol tapa bilmişdir. Devid Mitçel “Etiraflar”, “Xarakter inkişafı”, “Yanvar adamı”, “Nəhəng siçovul”, “Sadələvhələr burada”, “Bağban” və s. maraqlı qısa hekayələrini qələmə alıb. Devid Mitçel hekayələrinin sujet xətti olduqca maraqlıdır. Devid Mitçel hekayələrinə elə ustalıqla ad seçmişdir ki, bütün əsərin məzmunu və formasını özündə birləşdirmiş olur. Nüfuzlu yazar Devid Mitçel o yazıçılardan ki, hekayədəki problemi ortaya qoymağı və bu problemin həlli yollarını oxucuya ustalıqla aşılamağı bacarır. Devid Mitçelin öz hekayələrində yer verdiyi mövzular yaşadığımız dövrün reallıqlarını əhatə edir. Onun öz sehrli qələmi ilə yaratdığı hekayələr sanki dövrümüzün güzgüsüdür. Zamanımızda baş verən reallıqları açıqca aşkara çıxararaq göz önündə sərgiləyir. Elə bu səbəblərdən də onun yaratdıqları əsərlərin qiyməti yoxdur.

“Ədəbi kabus” romanında hadisələr əsasən Şərqi Asiyada, həmçinin Rusiya, İngiltərə, Amerika və İrlandiyada baş verir. Romanın epizodik təsvirinə xüsusi yer verilir və hər bir fəsil müxtəlif hekayəni və mərkəzi xarakteri təsvir edir. Buna baxmayaraq, hər bir fəsil təsadüfi olaylarla əlaqələndirilib. “Ədəbi kabus” romanının əsas mövzusu Şərqi Asiya mədəniyyəti, mövhumat və real hadisələrin tərənnümüdür. Həmçinin romanda müxtəlif əsərlərdən istinadlar da var. Xüsusilə Yunq Çanqın “Vəhşi qu quşu”, Paul Osterin “Təsadüfi musiqi”, Ayzek Azimovdan olan istinadlar diqqəti cəlb edir.(4)

“Buludlu atlas” güzgülü labirint üslubunda yazılıb. Əsərdə hadisələr XIX əsrdə, günümüzdə və gələcəkdə baş verir. Hissələr müstəqil olsalar da

bir-birləri ilə qarşılıqlı əlaqədədilər. 6 hissədən ibarət olub, oxucunu XIX əsr Sakit Okean adalarından başlayıb postapokaliptik gələcəyədək aparan Devid Mitçel öz kitabı haqqında belə demişdir: Roman - demək olar ki, bütün əsas qəhrəmanlarının (birini çıxmaq şərtilə) insan təbiətinin həqiqi universallığının simvolu olan anadangəlmə xalla tanınan eyni ruhun müxtəlif dövrlərdə, müxtəlif bədənlərdə reinkarnasiyasıdır. "Buludlu atlas" adının özü; bulud daim dəyişən atlasın təzahürlərinə aiddir, hansı ki, insan təbiətinin oxşarıdır, hansı ki, həmişə qalır və həmişə beləsiylə qalacaq. Ona görə kitabın mövzusu hərislikdir, hansıyla ki, insanlar ayrı insanlara, qruplar qruplara, xalqlar xalqlara, tayfalar tayfalara ov edirlər. Ona görə mən sadəcə bu mövzunu götürdüm və bir qədər başqa kontekstdə onu dəyişdirdim. Buludlu atlas bir-biri ilə bağlı altı hekayədən ibarətdir, XIX əsr Sakit okean adalarından başlayıb postapokaliptik gələcəkdə qurtarır. İlk beş hekayə əsas anda kəsilir. Altıncı hekayədən sonra, ilk beş hekayə, xronoloji ardıcılıqla, yarımçıq qaldığı yerdən başlayaraq sona qədər davam edir.(5) Sonda isə oxucu roman başladığı yerə - XIX əsrdə Ada'm Yuinqlə Sakit okeanın cənubuna qayıdır. Devid Mitçel öz intervyusunda bildirib ki, romanın adını yapon bəstəkarı Tosi İtiyanaqinin (Yoko Ononun birinci əri) eyni adlı musiqi əsərindən götürüb: «Mən kompakt-diski, yalnız kompozisiyanın təəccüblü adına görə aldım». Devid Mitçelin 2006-cı ildə yazdığı "Qrinin qara qu quşu" romanı yarım-avtobioqrafik, bildinqsroman janrında qələmə alınmış bir əsərdir. Bu əsər baş qəhrəmanın xarakter dəyişikliyinə son dərəcə vacib olduğunu, gənclik dövründən yetkinlik yaşınadək psixoloji və mənəvi inkişafını əks etdirir. Oxucuların sevimli romanına çevrilən bu roman 13 fəsildən ibarət olaraq 13 yaşlı Vusterşir əsilli Ceyson Teylor adlı oğlanın həyatının 1982-ci ilin yanvarından 1983-cü ilin yanvar ayı ərzindəki bir ayını təsvir edir. Devid Mitçelin kəkələmə qüsuru vardı və bu fiziki qüsür öz əksini "Qrinin qara qu quşu" romanında tapmışdır.(6) Roman kəkələyən 13 yaşlı oğlanın dilindən nəql edilir. Böyük ədəbi simaların yaradıcılığı zamanın sınağından keçdikdən sonra onların özləri də etalona çevrilir. Devid Mitçel də belə yazıçılardandır. Devid Mitçel ədəbi etalonu böyük bir epoxanın zirvəsi, nəticəsi və yekunudur. David Mitçel zəmanəsinin ən oxunaqlı, diqqət mərkəzində olan yazıçılarında biridir. İstər yaradıcılığı, istərsə də şəxsiyyəti baxımından da bənzərsiz olmuşdur.

Ədəbiyyat

1. Black Swan Green, random house trade paperbacks, New York 296 pages
2. Ghostwritten, Vintage International, Vintage Books, A division of Random House, Inc. New York 426 pages
3. [https://en.wikipedia.org/wiki/David_Mitchell_\(author\)](https://en.wikipedia.org/wiki/David_Mitchell_(author)).
4. [https://en.wikipedia.org/wiki/Ghostwritten_\(novel\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Ghostwritten_(novel))
5. [https://en.wikipedia.org/wiki/Cloud_Atlas_\(novel\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Cloud_Atlas_(novel))
6. https://en.wikipedia.org/wiki/Black_Swan_Green

A. Memmedli

David Mitchell's masterpieces Summary

The article deals with the early life of David Mitchell, his role in English literature, his fiction. David Mitchell is the author of the novels such as "Ghostwritten", "Cloud Atlas", "Black Swan Green", "Slade House", "The Bone Clocks". His novels, "Number9dream" and "Cloud Atlas" were shortlisted for the Booker Prize. He was named one of the 100 most influential people in the world by Time magazine in 2007. Ghostwritten is a sprawling and eerily well-crafted relief map of the modern world. In 2003 David Mitchell was selected as one of the Best Young British Novelists by Granta. Ghostwritten was awarded the Mail on Sunday/John Llewellyn Rhys Prize for the best book by a writer under thirty-five. Mitchell has said of the book:

"Literally all of the main characters, except one, are reincarnations of the same soul in different bodies throughout the novel identified by a birthmark ... that's just a symbol really of the universality of human nature. The title itself *Cloud Atlas*, the cloud refers to the ever changing manifestations of the Atlas, which is the fixed human nature which is always thus and ever shall be. So the book's theme is predacity, the way individuals prey on individuals, groups on groups, nations on nations, tribes on tribes. So I just take this theme and in a sense reincarnate that theme in another context ..."

А.Мамедли

**Шедевры Дэвида Митчелла
Резюме**

Дэвид Стивен Митчелл, английский автор романов, две его следующие работы «Сон № 9» (2001 год) и «Облачный атлас» (2004 год) вошли в шортлист Букеровской премии. «Литературный призрак» получила премию Джона Луэллина-Риса. В 2003 году Митчелл вошёл в список лучших молодых британских писателей, по версии журнала «Granta». В 2007-м он был включён в список 100 самых влиятельных людей в мире по версии журнала «Тайм». «Облачный атлас» роман британского писателя Дэвида Митчелла. Состоит из шести связанных между собой историй, действие в которых происходит с середины XIX века до далёкого постапокалиптического будущего. Митчелл о своей книге:

“Буквально все главные герои, за исключением одного, являются реинкарнацией одной и той же души в различных телах на протяжении всего романа, идентифицируемых по родимому пятну... это просто символ действительной универсальности человеческой природы. Само название „Облачный атлас“; облако относится к постоянно меняющимся проявлениям атласа, который является неизменной человеческой природой, которая всегда остается и всегда будет оставаться таковой. Так что темой книги является жажда, с которой люди охотятся на отдельных лиц, группы — на группы, народы — на народы, племена — на племена. Я просто взял эту тему и в некотором смысле переродил её в другом контексте...”

Rəyçi: Nailə Sadıqova
Filologiya elmləri doktoru, professor